

ZLATÁ ULIČKA NA PRAŽSKÉM HRADĚ VE SVĚTLE ARCHEOLOGICKÝCH A HISTORICKÝCH PRAMENŮ

GABRIELA BLAŽKOVÁ – JAN FROLÍK – JOSEF MATIÁŠEK

Zpracování historických a archeologických pramenů ze Zlaté uličky na Pražském hradě ukázalo, že v tomto případě se oba druhy pramenů spíše doplňují, než překrývají. Archeologické prameny v ploše uličky dokumentovaly převážně její starší stavební vývoj včetně předrudolfinského období. Vhled do sociální skladby obyvatel nebyl ze získaných archeologických pramenů možný, neboť odpadový materiál končil mimo plochu vlastní uličky, s vysokou pravděpodobností v Jelením příkopu. Zvrstvení v komunikaci, jak naznačil rozbor keramiky, pochází z jiných areálů Pražského hradu. Písemné a plánové prameny převážně ze 17. a 18. století dovolily sledovat vývoj jak dnes stojících budov, tak zaniklé zástavby, poskytly celou řadu údajů, a to nejen o majetkových přesunech, případně stavebních úpravách jednotlivých nemovitostí, ale daly nahlédnout i do sociálního složení obyvatel uličky.

THE GOLDEN LANE IN THE LIGHT OF THE ARCHAEOLOGICAL AND HISTORIC EVIDENCE

According to recent research the historic and the archaeological evidence of the Golden Lane at Prague Castle complement each other rather than overlap. Archaeology documented in the Lane mainly concerns its earlier building development including the period prior Rudolf II. The social aspect of the inhabitants could not be inferred from the archaeological artefacts since the waste material was deposited outside the Lane, most probably in the Jelení (Deer) Ditch. The multi-layered street, as indicated by the pottery evaluation, was formed from other parts of the Prague Castle. The documentary evidence and the plans mainly from the 17th and 18th centuries allow following the development of still standing buildings as well as the demolished structures; they provide considerable detail concerning property relations and building modifications, and illustrate the social status of the inhabitants of the Lane.

Klíčová slova — Pražský hrad – Zlatá ulička – raný novověk / novověk – keramika – porcelán – parkán – střelci

Key words – Prague Castle – Golden Lane – early modern period / modern period – pottery – porcelain – Zwinger – guards

Zlatá ulička (oficiální název Zlatá ulička u Daliborky) je jedním z nejmalebnějších a turisticky nejvyhledávanějších zákoutí Pražského hradu. Důvodem je bezesporu soubor nevelkých domků stojících jako protiklad k ostatní architektuře hradního areálu. Novodobá stavební adaptace uličky evokuje představu života v raném novověku. Historická hodnota spočívá v poslední dochované skupině „lozumentů“, jak se ve středověkých a raně novověkých písemných pramenech nazývají svépomocí budovaná obydlí společensky méně významných obyvatel Pražského hradu. Z písemných pramenů vyplývá, že uvedené „lozumenty“ se nacházely podél značné části hradeb na severní straně Hradu, existovaly také v parkánu na jižní straně (hlášení o různých „lozumentech“ na Pražském hradě sestavené Mikulášem Stropčickým v roce 1566, viz VILÍMKOVÁ/KAŠIČKA 1975/I, II) a zmiňovány jsou i v okolí katedrály a na dalších místech. Kromě severní fronty ve Zlaté uličce však byly v novověku všechny postupně zbořeny.

Zlatá ulička se nachází v ploše pozdně středověkého parkánu v severovýchodním nároží Pražského hradu. Je vymezena dvěma bateriovými věžemi: Daliborkou na východním a Bílou věží¹ na západním konci. Za severní hranou je strmý svah do Jeleního příkopu, z jihu sousedí se zástavbou východního konce Jiřské ulice (areál Purkrabství, čp. 6/IV, 7/IV a 11/IV) a s domy za Jiřským klášterem (čp. 30/IV, 31/IV a 32/IV).² Mezi čp. 11 a 30 se nachází vstup do uličky. Z hlediska geomorfologie leží sledovaný areál na severní hraně hradního ostrohu, který se pozvolně svažuje východním směrem k Opyši a strmě padá k severu do strže potoka Brusnice. V jižním sousedství probíhá předpokládaná linie hřebene hradní ostrožny.

Historie uličky

Plocha pozdější Zlaté uličky vznikla na objednávku Vladislava Jagellonského vystavěním pozdně gotické parkánové hradby. Tato nová vnější fronta opevnění byla předsunuta do svahu Jeleního příkopu mimo do té doby opevněnou plochu (obr. 1). Za nejstarší známou severní hranicí³ Hradu

1 V areálu Pražského hradu bylo v minulosti označení „Bílá věž“ používáno pro dva objekty. Historicky starší Bílá věž byla součástí románské hradby a stála v jižní části západní fronty Hradu v těsném sousedství západní hradní brány. Dnes je její jádro zabudováno do tělesa Středního křídla. V článku je zmiňována mladší Bílá věž, která byla vybudována za vlády Jagellonců a nacházela se na západním konci Zlaté uličky.

2 Všechna čísla popisná z areálu Pražského hradu náleží do katastru Praha 1-Hradčany. V úplném tvaru jsou lomena IV. V dalším textu je pro zjednodušení použita zkrácená forma.

3 Ze staršího opevnění v podobě dřevohlíněného hradebního tělesa bylo zachyceno jen severovýchodní nároží v severovýchodním konci areálu Purkrabství (BORKOVSKÝ 1962, 415–420). Severní linie nebyla zaznamenána.